

Nabava knjižničnega gradiva je že od nekdaj ena najzlahtnejših in temeljnih dejavnosti v knjižnici. Služba za nabavo in dopolnjevanje knjižničnega gradiva je svoje naloge, cilje in strategijo oblikovala postopoma in v tesni odvisnosti od potreb bralcev, ki jim je služila.

V razvoju Mariborske knjižnice, še prej pa Mestne in Delavske knjižnice, je ta dejavnost pomembno vplivala na pojavnost knjižnice v okolju in na njeno podobo v javnosti. Največjo zavoro pri delu je povzročalo kronično pomanjkanje sredstev za nabavo knjižničnega gradiva in ta problem se kot rdeča nit vleče do današnjih dni.

Od leta 1945 in v celotnem povojnem obdobju revitalizacije knjižnic je bila osnovna skrb posvečena predvsem obnovi fondov, saj so bile knjižnice med vojno zaradi načrtnega uničevanja gradiva skoraj povsem uničene. Ostalo je eno samo razdejanje, rešene pa so bile le maloštevilne knjige, a te zato toliko bolj dragocene. V letu 1945 so stekle prve organizirane akcije zbiranja knjig za knjižnice. Akcije so bile zelo uspešne, zato so podobno leta 1946 ponovili, vendar z zbiranjem finančnih sredstev in tako knjižnicam izdatno pomagali pri nakupu knjig. V tem letu so imele četrtna knjižnice, ki jih je bilo v Mariboru šest, že 4.870 knjig.

Povojno obdobje

Predhodnici Knjižnice KUD Jože Hermanko, knjižnica Koroške in knjižnica Kolodvorske četrti, sta se otepali s prav takimi težavami. Javna knjižnica OF Koroške četrti je že na samem začetku delovanja, leta 1945, vsa sredstva od vpisnin namenila za nabavo novih knjig in za druge najnujnejše izdatke. Zaradi popolne osiromašenosti fonda so v letu 1945 izvedli zbiralno akcijo knjig, predvsem pa so bili hvaležni za leposlovne in mladinske knjige. V zbiralni akciji leta 1945 so nabrali 367 vezanih in 548 broširanih knjig, nekaj knjig pa so lahko tudi kupili.

Knjižnice, ki so obstojale pred vojno v območju Kolodvorske četrti, so bile med vojno popolnoma uničene, posamezne zbirke knjig pa so bile raznešene na različne kraje. V zbiralni akciji leta 1946 so zbrali 367 knjig in finančna sredstva za nakup. Knjižnica v tem letu še ni delovala, ker je imela premajhno število knjig, gradivo pa je pospešeno kupovala. Poudarek je dajala predvsem nakupu knjig slovenskih avtorjev, saj so bralcem želeli ponuditi celotno zbirko del Ivana Cankarja, Jurčiča, Preglja, Finžgarja, Kranjca in Voranca.

Zap. št. (inv. št.)	Signatura	Datum vpisja	Pisatelj — naslov dela — založnik leto izdaja	Na- čin na- hoda	Cena		Opomba
					Kn	P	
197	1487 1480	16. II. 1946	Agostiniani Ivan Sv. svetil-aga kengija Zagreb : Knjiž. knjižare	D	60	-	P
198	1493 1484	17. II. 1946	Kortec A. M. K. A. - t. on, z. ena roba Zagreb 1936, G. A. K. on Zagreb 1936, G. A. K. on	D	400	-	P
199	1413 1476	-	Dobrovoljci, mladinski p. p. Zagreb, 1936, G. A. K. on, var. nat. deli	D	400	-	P 19. 19. 15
200	1413/1 1476	-	-	D	400	-	P 19. 19. 15
201	1499 1482	-	G. A. K. on G. A. K. on, z. ena roba Zagreb, 1931, Knjiž. p. p. p.	D	45	-	P Odpis 1937
202	1431	-	G. A. K. on Zagreb, 1931, Knjiž. p. p. p.	D	100	-	
203	1444	-	G. A. K. on Zagreb, 1931, Knjiž. p. p. p.	D	150	-	P 19. 19. 15
204	1445 1481/1	-	G. A. K. on Zagreb, 1931, Knjiž. p. p. p.	D	30	-	P 19. 19. 15
205	1445 1481/1	-	G. A. K. on Zagreb, 1931, Knjiž. p. p. p.	D	30	-	P 19. 19. 15
206	1445 1481/1	-	G. A. K. on Zagreb, 1931, Knjiž. p. p. p.	D	30	-	P 19. 19. 15
207	1445 1481/1	-	G. A. K. on Zagreb, 1931, Knjiž. p. p. p.	D	30	-	P 19. 19. 15
208	1447	-	G. A. K. on Zagreb, 1931, Knjiž. p. p. p.	D	120	-	P
209	1448	-	G. A. K. on Zagreb, 1931, Knjiž. p. p. p.	D	50	-	P
210	1448 1481/1	-	G. A. K. on Zagreb, 1931, Knjiž. p. p. p.	D	200	-	P

Inventarna knjiga
knjižnice Kolodvorske
četrti, 1946.

V letu 1948 so vse knjižnice na mariborskem območju štele samo 18.016 knjig, sicer z zelo pestro strukturo. V vseh knjižnicah je prevladovalo leposlovje, za njim pa politična in ideološka literatura. Že v tem času pa so intenzivno razmišljali o tem, da Maribor potrebuje samo dve ali tri centralne knjižnice in da bi bilo nujno potrebno združiti knjižnice, raztresene širom mesta.

Plod takšnih prizadevanj je bila tudi Knjižnica KUD Jože Hermanko. Knjižna zaloga je ob ustanovitvi, leta 1949, štela komaj nekaj čez 4.000 knjig. Takoj po združitvi knjižnic Kolodvorske in Koroške četrti, ki je bila izvršena v pičlih treh tednih, so delavci Študijske knjižnice in upokojene učiteljice s prostovoljnim delom pomagali preinventarizirati, prekatalogizirati in opremiti s signaturami prevzete knjige bivših knjižnic.

KUD Jože Hermanko

Neformalno se je torej že takrat oblikoval oddelek za nabavo, obdelavo in opremo gradiva. Levji delež nalog sta prevzela Franc Avsenak, nekdanji vodja knjižnice Koroške četrti in Pavla Reberšek, sicer oba zaposlena v Študijski knjižnici. Pavla Reberšek je bila po izjavi Zore Ilich zelo spretna in je imela bogate izkušnje, saj je delala že pred vojno v Delavski knjižnici. Veliko so pomagali tudi dijaki prostovoljci. V knjižnici sta bili od začetka zaposleni Zora Ilich in Tilka Felzer, prostovoljno pa so pomagali v knjižnici v izposoji in tudi v obdelavi Ivanka Baran, Pavla Reberšek in Franc Avsenak, jeseni leta 1950 pa se je v knjižnici zaposlil tudi Milan Kerin.

Knjige so bile v Knjižnici KUD Jože Hermanko postavljene po tekočih signaturah, vendar še ne v prostem pristopu. Čeprav je bila knjižna zaloga ob otvoritvi skromna, so se trudili, da so še pred otvoritvijo kupili 336 knjig. Število bralcev je skokovito naraščalo, zato so še istega leta kupili dodatno 2.137 knjig. Že takrat so se knjižničarji močno zavedali potreb svojih bralcev, zato se niso omejevali samo na nakup knjig, ampak so nabavljali tudi periodični tisk in že od vsega začetka je bilo bralcem na voljo 128 časnikov in časopisov. Ni čudno, da je bila čitalnica odlično obiskana. Dnevno jo je obiskalo povprečno 74 bralcev.

Največji problem je takrat predstavljala vezava knjig, saj knjižnica v tedanjem času ni imela knjigoveznice, ki bi lahko sproti vezala knjige, knjige pa so bile dokaj iztrošene. V obrtni delavnici so se zelo branili prevezave tako izdelanih knjig, saj so z njimi premalo zaslužili.

Mestna javna knjižnica

V letu 1954 je bila ustanovljena Mestna javna knjižnica. Ob koncu leta 1957 je temeljna zaloga štela samo 21.608 zvezkov, torej je imela za polovico premajhen fond. Veljal je kriterij, da mora imeti knjižnica toliko knjig, kot je prebivalcev. Po vsebini je fond sestavljalo v glavnem leposlovje, vanj pa so vključili tudi veliko leposlovnih mladinskih knjig. Fond je bil aktualen, saj so vse zastarele knjige oddali Študijski knjižnici.

O pomenu nabave in o nabavni politiki so razpravljali pri Okrajnem svetu svobod in prosvetnih društev že v daljnem letu 1958, kar je razvidno iz poročila Sosveta za ljudske knjižnice o stanju in delovanju ljudskih knjižnic, kjer je zapisano: «Knjižnice naj ne bi bile zaloga zabavnega čtiva, ki služi le razvedrilu, temveč naj bi posredovala bralcu tudi vse poučno in strokovno čtivo, ki ga potrebuje za svoje izobraževanje. To bi morala upoštevati vsaka knjižnica pri nabavi knjig. Sedanji sestav našega knjižnega fonda pa kaže, da teh zahtev pri nabavljanju knjig navadno nihče ni upošteval. Naše knjižnice razpolagajo v veliki večini le z leposlovnimi knjigami, kar pa je poučne literature, je povečini zašla v knjižnico le slučajno in zato največkrat po vsebini ne odgovarja zahtevam bralcev. V bodoče bo potrebno skrbeti za to, da vsaj občinske knjižnice nadoknadijo zamujeno, ker sicer ne bodo mogle izvrševati svojih nalog. Vsaka knjižnica naj bi imela vsaj tretjino knjižnice poučnega značaja in to takega, ki ustreza potrebam prebivalcev določenega teritorija.»

Pridobivanje sredstev za nakup knjižničnega gradiva je bila vedno poglobitna in ne prav lahka naloga knjižnic, zato je morala knjižnica poiskati tudi druge, alternativne poti, ki so dopolnjevale njen fond. V glavnini je seveda še vedno dopolnjevala svoj temeljni fond z nakupi, veliko knjig pa je prejela tudi v dar. Mestna knjižnica je leta 1961 celo sklenila pogodbo z Esperantskim društvom v Mariboru, ki ji je prepustilo v dar celotno knjižnico esperantskih knjig, brošur in revij.

18.12.1962 je Občinski odbor Maribor-Center imenoval Mestno knjižnico za matično knjižnico za območje občine Maribor - Center. Tedaj je začela oskrbovati s knjigami tudi manjše ljudske knjižnice in pionirske knjižnice po šolah. Interni oddelek, kot so takrat imenovali službo za nabavo, ves čas ni imel niti enega samega prostora za delo. Šele leta 1965, ko je bila z adaptacijo povečana izposoja, so v I. nadstropju na Rotovškem trgu 2 uredili prostor za akcesijo in sobo za knjigoveznico. Sicer pa so bila posamezna knjižnična opravila zelo prepletena, tako da interni oddelek ni bil strogo ločen od izposoje, ampak so izposojevalci v internem času tudi strokovno obdelovali knjige, torej klasificirali, katalogizirali, inventarizirali, knjige pa tudi opremljali. Aktivno so sodelovali tudi pri vseh posodobitvah v izposoji in tako je bilo tudi leta 1965 pri pripravljanju knjig za prosti pristop. V zelo kratkem času so obdelali cca 19.000 knjig in jih pripravili za novo poslovanje knjižnice. Te knjige so morale biti preurejene po strokah, opremiti jih je bilo potrebno z novimi nalepkami in zaviti v polivinil, pripravljali pa so tudi nove kataloge.

V letu 1970 je knjižnica kupila nekaj temeljnih del, kot so Sovjetska enciklopedija, zbirka Knaurs Bücher, Meyers Lexikon, Lexikon der Physik, Lexikon der Weltliteratur in še vrsto kvalitetnih zbirk strokovne literature. Prav tako je načrtno zbiral vso dosegljivo literaturo o mladinski književnosti in mladinski ter pionirski dejavnosti v angleškem, francoskem in nemškem jeziku. Izhajala sta knjižna biltena Nove knjige za pionirski oddelek in Novosti na knjižnih policah za odrasle bralce.

Delavska knjižnica je imela podobno razvojno pot kot Mestna knjižnica. Tudi v njej je bil, kot v Mestni knjižnici, za nabavo gradiva zadolžen upravnik knjižnice, večkrat pa je prevzemal tudi naloge katalogizatorja in inventarizatorja. Knjižničarji so v glavnem opravljali akcesijska opravila in skrbeli za dopolnjevanje katalogov, manipulant pa predvsem za opremo knjig. Pravzaprav lahko za to obdobje ugotovimo, da je vsak knjižničar obvladoval vse procese v knjižnici, od izposoje do obdelave in opreme.

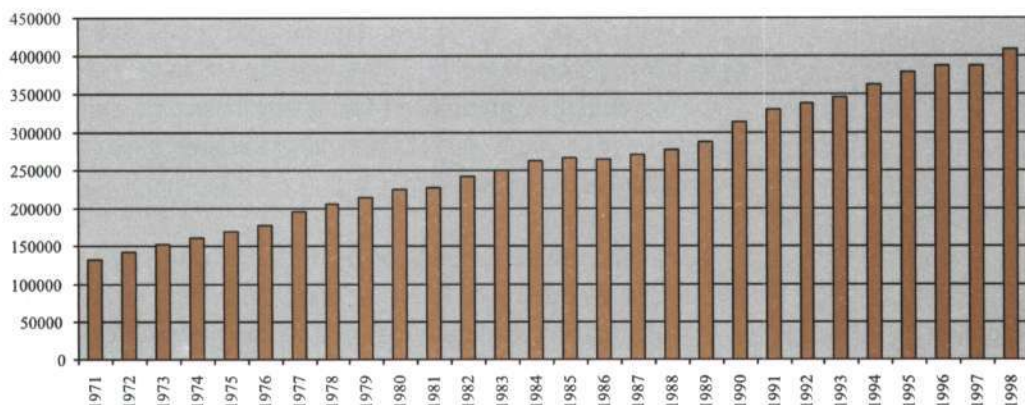
Ime avtorja		Št. 7195		Klasika	
Prostost in tisk (prosta) - avtor					
Knjiga - knjižnica					
(Wilder, Thornton): Vajlder, Thornton: Hatasa. Roman.					
Avtor		45.8		458	
Klasifikacija - letni letnik					
Knjiga, letnik 1970		171		8	
Knjižnica (del) - letnik					
Knjižnica (del) - letnik					

Ročno napisan kataložni listek

Delavska knjižnica

Poudariti velja, da je bila Delavska knjižnica v desetih letih svojega obstoja tretja najmočnejša ljudska knjižnica v Sloveniji (za Delavsko in Mestno knjižnico v Ljubljani), z največjim številom knjižnega fonda in največjim številom bralcev. Tako kot Mestna knjižnica se je ves čas ukvarjala s finančnimi problemi, saj denarja za nakup gradiva ni bilo nikoli dovolj. Leta 1960 je začela v razvoju stagnirati, saj dotacija Občinskega ljudskega odbora Maribor-Tabor ni zadoščala. Ko je leta 1949 knjižnico ustanovil Okrajni sindikalni svet Maribor, so sindikati vse do leta 1956 knjižnici nudili zadostna sredstva za nakup knjižničnega gradiva, kar je bila tudi dobra osnova za uspešen razvoj knjižnice. V kolektivu so se močno zavedali, da bi v skladu s širšimi nalogami knjižnica morala preiti k načrtni in sistematični nabavi strokovne literature. Iz statistike Delavske knjižnice je moč videti, da je knjižnico obiskovalo precejšnje število študentov, ki jim materialni položaj ni dopuščal nakupa številnih in dragih učbenikov, skript in priročnikov. Po strokovni literaturi pa niso posegali samo študentje, ampak se je veliko ljudi individualno izobraževalo, manjkalo pa ni tudi dijakov. Premajhen dotok gradiva je bil problematičen tudi zato, ker sta tako Mestna kot Delavska knjižnica iz svojega knjižnega fonda pripravljali kolekcije za potujočo knjižnico. Te kolekcije so močno obogatile izbor gradiva v knjižnicah na terenu, vendar pa je matičnim knjižnicam primanjkovalo izvodov najbolj branih knjig in sta jih le s težavo uvrščali v zbirke potujoče knjižnice. Primanjkovalo je tudi obvezno branje, večerne povesti, klasiki, kriminalke in takrat zelo popularni Karl May.

Od 1. januarja 1971, od združitve Delavske in Mestne knjižnice, je enotna knjižnica razpolagala s 131.000 knjigami. Bivša Mestna knjižnica je bila določena za osrednjo knjižnico vseh pridruženih knjižnic, z enotno nabavo in obdelavo knjižnih fondov za vso mrežo. Vsa statistika se je vodila za vsak posamezni oddelek posebej.

Temeljna zaloga knjižnega gradiva v letih 1971-1998

Zaposleni v službi za nabavo, obdelavo in opremo natanko vedo, kaj pomeni vsako združevanje ali odpiranje novih knjižničnih enot - predvsem veliko, veliko dela. Tako je bilo tudi ob združitvi dveh knjižnic. Oddelek za klasifikacijo in katalogizacijo je prevzel breme sanacijskih del pri oblikovanju matičnega kataloga, istočasno pa so zaposleni v oddelku in zaposleni v izposoji pomagali pri oblikovanju katalogov za bralce. Dela so bila v glavnini končana že leta 1971.

*Stare skupne službe, 1971.
Foto: Arhiv Mariborske
knjižnice*

Organizacijska shema Skupnih služb, kot se je ob združitvi imenovala današnja Služba za dopolnjevanje in obdelavo knjižničnega gradiva, je bila zelo zanimiva. Področje akcesije, katalogizacije in klasifikacije je pokrival samo en višji knjižničar, pomagal pa mu je knjižničar inventarizator, ki je

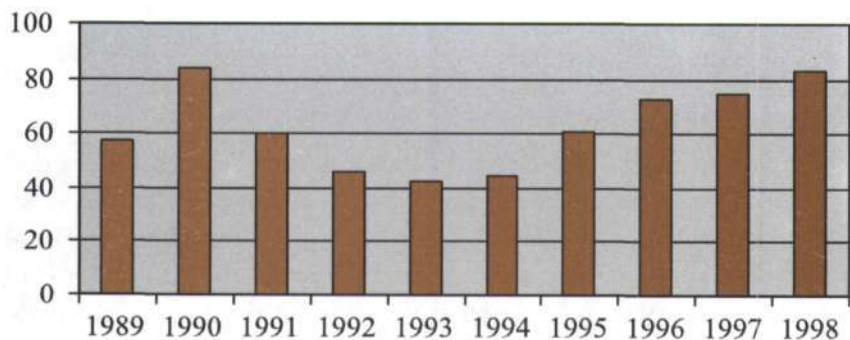
skrbel za dopolnjevanje inventarne knjige in za kataloge, in knjižničarski manipulant, ki je knjige žigosal in pregledoval, jih opremljal in pretipkaval kataložne listke. Za centralno nabavo je še vedno skrbel upravnik, ki je knjige naročal na predlog nabavne komisije.

Nabavna politika se je od preteklih let že zelo razlikovala. Nabava v oddelkih za odrasle bralce je težila predvsem k nakupu strokovne literature, saj je bilo povpraševanje po njej zelo veliko. Razmerje med strokovno in leposlovno literaturo je bilo 52% : 48 % v korist strokovne literature in je bilo torej že veliko ugodnejše kot leta 1968, ko je imela Mestna knjižnica 20 % strokovne in 80% leposlovne literature, pionirska knjižnica pa 7% strokovne literature in 93% leposlovja. Poudarek je bil tudi na nakupu aktualnega periodičnega tiska, v arhivskih dokumentih iz leta 1970 pa zasledimo tudi razmišljanje o izposoji umetniških slik in o diskoteki. Žal ideji nista bili realizirani in sta zamrli.

Stari problemi v zvezi s financiranjem pa so se nadaljevali in nabava je vrsto let upadala, zato je Mariborska knjižnica v letu 1971 skupno s Kulturno skupnostjo Maribor izposlovala posebna, namensko dodeljena sredstva sklada SRS za pospeševanje kulturne dejavnosti in občinskega sklada za financiranje kulturnih dejavnosti za dopolnjevanje knjižnih fondov v knjižnicah zunaj Mariborske knjižnice. Nabavna politika se je močno preusmerila v nakup aktualne strokovne literature. V naslednjih letih smo knjižni fond dopolnjevali tudi s knjigami, ki nam jih je daroval ameriški konzulat. Nekaj več knjig smo pridobili tudi zaradi recenzijskih izvodov, ki so nam jih pošiljale Založba Obzorja, Mladinska knjiga in Državna založba Slovenije. Ti izvodi so bili brezplačni, ker smo objavljali recenzije njihovih knjig v naših biltenih.

V desetletju 1970-1980 je za Mariborsko knjižnico značilno širjenje mreže, kar je pomenilo veliko sprememb tudi v Službi za nabavo in obdelavo. Nabavna komisija je nabavljala knjižnično gradivo v skladu z usmerjenostjo posameznih knjižničnih enot, žal v omejenem obsegu zaradi pomanjkanja sredstev. Vsa leta nismo mogli uveljaviti mednarodnih

standardov za nakup knjižničnega gradiva in žal jih ne dosegamo niti danes. V tem obdobju je delovala sanacijska ekipa, ki je pomagala strokovno obdelovati fond pri odpiranju novih knjižničnih enot v naši mreži. Večina knjižnic, ki so postale stalne enote Mariborske knjižnice, je imelo sorazmerno veliko fonda, ki pa je bil zelo zastarel ali neuporaben. Novitet skorajda ni bilo, zato je bila bistvena naloga Mariborske knjižnice, da ustrezno dopolni manjkajoči fond, pospeši preurejanje in posodabljanje knjižnega fonda. Glede števila knjig na prebivalce pa je bila zadeva katastrofalna. Sredstva za nakup knjig so se sicer iz leta v leto zviševala, vendar pa je bila realna kupna moč knjižnic vsako leto manjša. Slovenski normativ je predvideval letni prirast eno knjigo na 5 prebivalcev, v Mariboru pa smo leta 1974 uspeli kupiti samo 1 knjigo na 13 prebivalcev, leta 1975 že na 20 prebivalcev, leta 1976 pa je dobil novo knjigo v enotah Mariborske knjižnice komaj vsak 22 prebivalec.

*Odstotek doseganja
Normativov in standardov za
splošnoizobraževalne
knjižnice v zadnjih desetih
letih*

Knjižnične enote so si morale ves čas pomagati z medoddelčno izposajo in s prevezavo knjig v knjigovезnici. Težave so se pojavljale tudi v sami službi za nabavo in obdelavo, ker je močno primanjkovalo strokovnih delavcev, zato je bilo delo v zaostanku in knjige so potrebovale do bralca včasih tudi po več mesecev ali celo več kot leto dni. Dejstvo pa je tudi, da je bila knjižnica tehnično zelo slabo opremljena in zelo pozno nabavila stroj za razmnoževanje kataložnih listkov in boljše pisalne stroje. Svetla točka v tem obdobju je nakup novega rezalnega stroja za knjigovезnico leta 1979.

Skupne strokovne službe so se razvijale in preoblikovale skupno z razvojem knjižnične mreže in nosile veliko bremen. Odgovorne so bile za distribucijo gradiva po posameznih knjižničnih enotah, za urejanje vseh vrst katalogov, za predstavljanje novitet na strokovnih sestankih, za oblikovanje anotacij in obveščanje ter izobraževanje knjižničarjev. Strokovno okrepljene naj bi načrtno in racionalno opravljale zadeve skupnega pomena. Izdelale so strategijo in cilje, oblikovale nabavno politiko za vse vrste gradiva, racionalno trošile sredstva za nakup knjižničnega gradiva, organizirale natančno in hitro obdelavo gradiva, izdelovale vse vrste katalogov za vse enote, pripravljale vse vrste statistik in analiz o nabavi gradiva kot odlično podlago za uspešno načrtovanje, pa še vrsto drugih opravil. Vse te naloge je bilo mogoče opraviti z vrsto ukrepov, predvsem pa z odlično in poenostavljeno organizacijo dela, ki je skrajšala posamezne postopke in omogočila bralcem hitrejši dostop do nakupljenega knjižničnega gradiva.

S širjenjem mreže so bile skupne strokovne službe izpostavljene vedno večjim obremenitvam, saj se je obseg dela s priključevanjem enot zelo povečal, ves čas pa se je spreminjal tudi način dela.

Ravnateljica Darja Kramberger je v uvodu k novemu organizacijskemu elaboratu za skupne službe zapisala: «Analiza leta 1980 je pokazala, da je potrebno temeljito spremeniti in racionalizirati organizacijo in potek dela. Decembra 1980 je bil izdelan predlog ukrepov za racionalno obdelavo knjižničnega gradiva, s katerim bi se izognili zastojem pri obdelavi, odpravili bi vsakršno podvajanje dela, skrajšali pot knjige do bralca z večjo povezanostjo med posameznimi stopnjami v obdelavi. 13. januarja 1981 je pričela delati nabavna komisija v novi sestavi. V letu 1981 smo preizkušali potek dela in ga sproti dopolnjevali. Delavci so se pogosto sestajali z vodjem projekta, predlagali izboljšave, opozarjali še na nedodelane stopnje in povezave. Septembra 1981 je bil izdelan popis postopkov, del in nalog, pričelo se je zadnje obdobje preizkušanja, ki je trajalo do decembra 1981. Tedensko smo načrtovali delo in po tedenskih poročilih ugotavljali, kje se še zatika, kaj je še potrebno dopolniti ali spremeniti.»

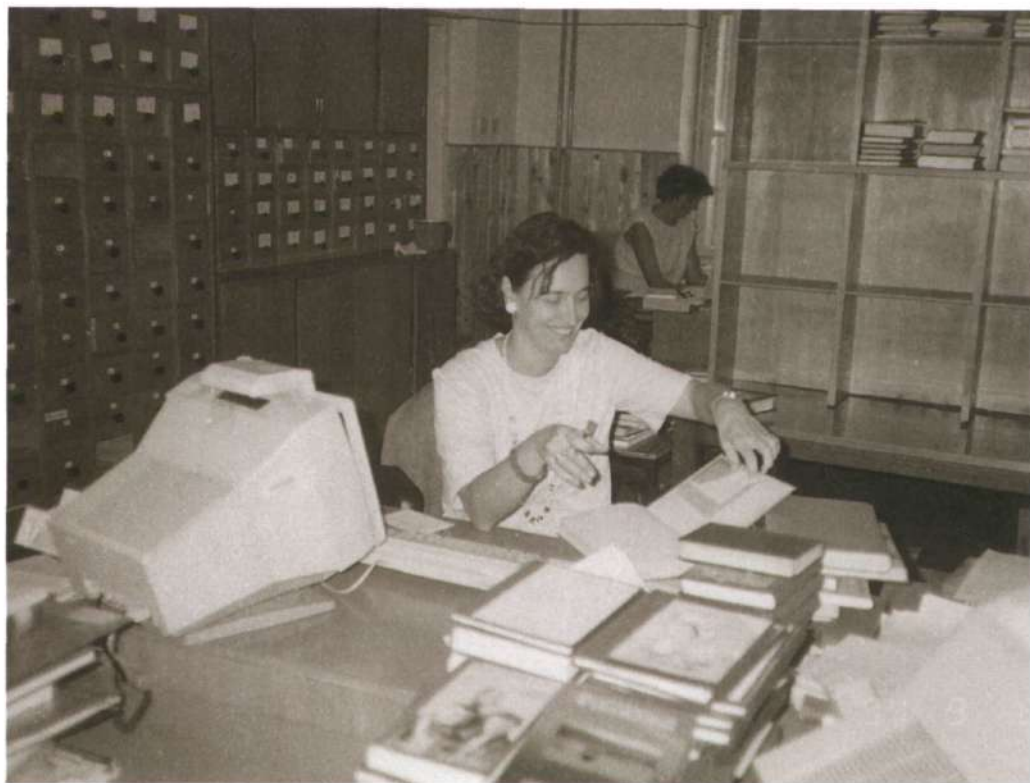
NAROČILO										DOBAVITELEJ									
AVTOR										ZALOŽBA									
TITULO										DATUM NK									
NASLOV										DATUM NAROČILA									
OZNAKA GRADIVA										RABAT									
CENA IZVODA										ŠT. RAČUNA									
ŠTEV. IZVODOV										SKUPAJ SIT									
KNJ.										SIT									
ENOTE	OK	VČ	PK	PK Č	PK Š	PK A	KT	KT Č	TP	TP Č	TP A	NV	NV Č	NP	NP Č	NP A			
ENOTE	PO	BI	H	Ka	Lo	Pe	Pb	PS	R	S	Št	Te				UPRAVA			
VZ																			
ŠTEV. IZVODOV										SKUPAJ SIT									
ŠT. RAČUNA																			

MR 101

Ob projektu racionalizacije dela v nabavni službi 1981 je nastal tudi nov obrazec – trabant. Mariborska knjižnica ga uporablja nespremenjenega še danes, edina dopolnila so samo kratice novih knjižnic, ki smo jih po letu 1981 vključili v mrežo. Spremlja gradivo od oglada do opreme in beleži vse postopke v obdelavi.

OBDELAVA									
DATUM		POOPS		POSTAVITVENA SIGNATURA		OK		GESLA	
- VNOS									
- KLASIFIKACIJA									
- INVENTARIZACIJA									
- KATALOGIZACIJA									
- TEHNIČNA OPREMA									
PK. GESLA, TEME									

Po enem letu trdega dela vseh zaposlenih v obdelavi se je rodila nova organizacijska shema, ki je ostala uveljavljena vrsto let. Intenzivno so s pripombami pri izdelavi elaborata sodelovali prav vsi delavci v skupnih strokovnih službah. Gizela Forko se je poglobljala v potek dela pri klasifikaciji knjig in oblikovanju geslovnika, za pionirske knjižnice je levji delež pri klasifikaciji gradiva prevzela Ljudmila Žaja. Ada Čerček se je poglobljala v vse organizacijske segmente, od dela s trabanti v začetni fazi in spremljanje trabanta do opreme, s postopki pri katalogizaciji, pri čemer sta s konstruktivnimi predlogi sodelovali tudi Inge Vogme in Maja Mlinarič. Breda Germ se je ukvarjala z akcesijskimi problemi, kot so naročanje knjig, urgence, delo z računi in podobno, Andrej Brvar pa s problemi nabavne komisije in urejanjem biltena Novosti na knjižnih policah. Pri prizadevanjih za posodobitev postopkov ne smem pozabiti na pomembne prispevke delavk v knjigoveznici in opremi, predvsem Danice Belej in Milene Ajster.

Skupne službe, 1994. Vodja Službe za nabavo in obdelavo knjižničnega gradiva Slavica Rampih Vajzovič. Foto: Arhiv Mariborske knjižnice

Leta 1982 smo začeli izdajati tudi Pregled nakupljenih knjig, ki ga je štirinajstdnevno oziroma mesečno pripravljala Breda Germ. Oddelek je od septembra 1982 vodila Ada Čerček, v začetku leta 1987 pa je vodenje Službe za dopolnjevanje in obdelavo knjižničnega gradiva prevzela Slavica Rampih Vajzovič. V tem obdobju smo se v oddelku borili predvsem za vsaj minimalno posodobitev prostorov in osnovno tehnično opremljenost. Revolucionaren je bil nakup električnega pisalnega stroja s spominom, ki je v veliki meri olajšal razmnoževanje katalogov in knjižnih listkov.

Vpeljali smo kar nekaj aktivnosti, ki še danes posledično pozitivno vplivajo na poslovanje celotne knjižnice. Stekli so prvi dogovori z založbami o višini rabatov, ki so se skozi leta oblikovali v eno temeljnih poslovnih aktivnosti službe. Dogovori so bili več kot uspešni, dogovorjeni rabati pa na zavidljivi ravni. Služba je ves čas dobro sodelovala z vsemi drugimi oddelki in službami v knjižnici, v sodelovanju z matično službo pa je strokovno usposabljala knjižničarje

osnovnih in srednjih šol in zanje pripravljala strokovne seminarje iz inventarizacije, katalogizacije in klasifikacije, pomagala pa jim je tudi z individualnim usposabljanjem pri pripravi na strokovni izpit iz bibliotekarske stroke. Tečajji so bili izredno dobro obiskani.

Nabavna politika je bila pretehtana. Glavni lektor je bil Andrej Brvar, ki je pripravljajal poglobljene letne analize o nabavi gradiva, o nabavni politiki in oblikoval preglednice nabavljenega knjižničnega gradiva po različnih kriterijih in jih objavljajal v internem časopisu Informator. Skupaj z drugimi člani nabavne komisije, Darjo Kramberger, Francetom Plantevom, Darko Tancer Kajnih in Slavico Rampih Vajzovič, je predstavljajal novitete na rednih strokovnih sestankih vseh zaposlenih.

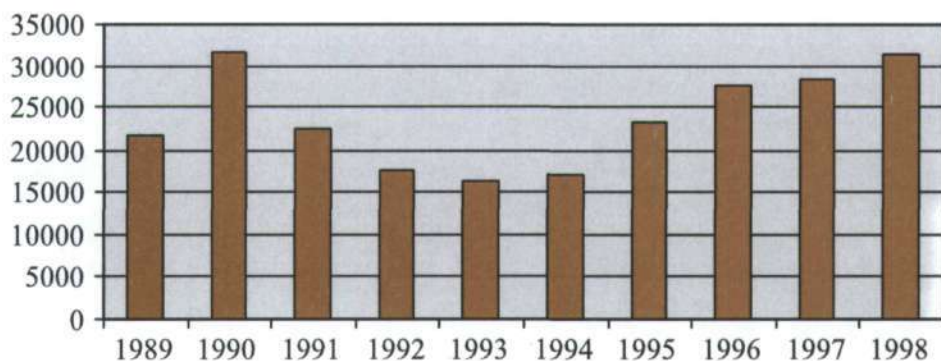
Slava napredku – nakup računalnika in uvedba računalniške obdelave gradiva je omogočila, da so v oddelku začeli kopneti kupi neobdelanih knjig, zaradi katerih smo včasih že obupavali. Bralci so bili prav gotovo presrečni. V treh mesecih smo obdelali vse knjige, nekatere so čakale na obdelavo več kot leto in pol - veliko knjig v jugoslovanskih in tujih jezikih je namreč tako dolgo čakalo na obdelavo, pri obdelavi so imele prednost slovenske knjige.

Računalniško obdelavo smo vpeljali jeseni leta 1990, aprila 1991 pa smo že prerasli testno bazo katalogizacije in se vključili v realni sistem. Do konca leta smo vnesli 3.411 naslovov oziroma 40.548 monografskih publikacij, naslednje leto pa je bilo v lokalni bazi že 12.746 naslovov oziroma 131.596 izvodov knjig, kar je predstavljajalo eno tretjino fonda. V tem času so zaposleni opravili nad 1.000 delovnih ur nad svojo delovno obvezo.

Tudi na organizacijskem področju je bila vrsta novosti. Ponovno je bilo potrebno pretehtati vse postopke, reorganizirati delo, odpraviti podvajanja, naučiti vse delavce upravljanja z računalnikom, upoštevati vse pripombe iz izposoje. Prav računalniška izposoja gradiva je bila tista, ki je prinesla v službo za obdelavo obilico dodatnega dela. V vzajemni katalog je bilo potrebno vnesti vse naslove in izvode za celotno mrežo Mariborske knjižnice. To je bilo resnično timsko delo, nesebično so pomagali pri vnosu vsi delavci, ki

so imeli voljo in željo pomagati, prav tako pa smo si zelo pomagali z delavci iz javnih del, ki so opravili veliko delo, katerega sadove uživamo še danes.

Seveda pa ob obilici dela nismo pozabili na vse druge pomembne segmente naše službe, na odgovorno vodenje nakupa knjižničnega gradiva, ki ga je v tem času zelo uspešno vodila Janja Miladinovič, ki je po odhodu Andreja Brvarja prevzela delo glavne lektorice, po njenem odhodu pa je to odgovorno funkcijo prevzela Slavica Turniški-Simionova.

*Prirast knjižnega gradiva v
zadnjih desetih letih*

Sredi 90-ih let smo seveda popolnoma osvojili katalogizacijske in klasifikacijske postopke na Cobissu, zato smo začeli z izpopolnjevanjem postopkov pri vsebinski obdelavi gradiva, vnosu neknjižnega gradiva in periodičnega tiska, še posebno pa finančnem pregledu nabavljenih knjižničnih gradiv. V to se je poglabljala Aleksandra Fekonja, ki je prevzela vodenje službe leta 1994. Posodabljanja so se nizala tudi v opremljenosti gradiva. Leta 1995 smo kupili stroj za ovijanje knjig v samolepilno folijo, ki je zelo funkcionalna, estetska in podaljšuje življenjsko dobo knjig. V oddelek za opremo knjižničnega gradiva smo namestili računalniške terminale in na ta način olajšali distribucijo gradiva po naših enotah.

Od jeseni 1998 vodi Službo za dopolnjevanje in obdelavo knjižničnega gradiva Zora Lovrec Jagačič. V tem času smo obnovili prostore in jih instalacijsko na novo opremili za nove zahtevne naloge, ki jih pred nas vsakodnevno postavlja Cobiss.

Postopke v nabavi in obdelavi smo osvojili do potankosti, zato so Zoro Lovrec Jagačič, Aleksandro Fekonja in Slavico Rampih Vajzovič povabili kot predavatelje na tečaje v Narodno in univerzitetno knjižnico v Ljubljani. Unikatni model integrirane nabave v Mariborski knjižnici z veseljem predstavljamo drugim knjižničarjem in jim posredujemo svoje znanje in izkušnje.

*Oprema gradiva, 1999. Na
sliki: Emil Ribič, knjigoveza
Milena Tanšek in Aleš
Brodnik, Lidija Breznik in
Milena Brkič.*

Delo v obdelavi mora biti predvsem fleksibilno, hitro prilagodljivo vsem aktualnim spremembam, oziroma, kot je v uvodu k elaboratu Naloge, organizacija in potek dela v Službi za dopolnjevanje in obdelavo knjižničnega gradiva zapisala Darja Kramberger: «Kot vsaka živa stvar se bo tudi v tem gradivu opisana organizacija dela po potrebi spreminjala in izpopolnjevala. K njeni živosti in gibčnosti bodo lahko največ prispevali delavci sami, če se bodo ustvarjalno poglobljali v svoje delo in iskali boljše rešitve.»

Napredek na vseh nivojih, predvsem v zvezi z razvojem računalništva oziroma računalniških programov, postavlja pred službo za nabavo in obdelavo vedno nove zahteve, zahtevana so vedno nova dodatna znanja in nenehno izpopolnjevanje. Pripravljeni smo na nove naloge in odprti za spremembe.

Vsi skupaj se veselimo teh sprememb, ki včasih prinašajo v službo za nabavo in obdelavo nemir, ki pa je ustvarjalni nemir.

Služba za dopolnjevanje in dodelavo knjižničnega gradiva, 1999.

Od leve proti desni:

*Slavica Turniški - Simionova,
Lea Kresnik, Darja Hrovatin,
Gizela Forko, Lucija Pograjc,
Andreja Kos, Marta Novak,
vodja službe Zora Lovrec -
Jagačič in Majda Primožič.*

Viri:

1. Arhivsko gradivo Delavske knjižnice
2. Arhivsko gradivo Mestne knjižnice
3. Letna poročila Mariborske knjižnice od 1971 do 1998
4. Zapisniki strokovnega kolegija Mariborske knjižnice
5. Četrtna ljudske knjižnice v Mariboru. - Ljudska pravica 7, 18.4.1946, str. 4
6. Otvoritev Ljudske knjižnice Kolodvorske četrti. - Mariborski vestnik 2, 6.9.1946, str. 5
7. Knjižnice, naši kulturni zakladi. - Mariborski vestnik 1, 23.6.1945, str. 2
8. Knjižnica in čitalnica KUD »Jože Hermanko« v Mariboru. - Vestnik 5, 21.9.1949, str. 3
9. Niti ena knjiga na občana? - Večer, 20.1.1969
10. Izposodili smo 344.208 knjig. - Večer, 29.1.1969
11. Rast v kulturni zavod. - Večer, 21.7.1970
12. Bralci brez knjig. - Delo, 12.10.1976
13. Naloge, organizacija in potek dela v Službi za dopolnjevanje knjižničnega gradiva. Mariborska knjižnica, 1981.
14. Kramberger, D.: Mariborska knjižnica, večobčinski sistem SIK: organizacijski in kadrovski elaborat. Maribor, 1991.